

مرکز مدیریت حوزه علمیه قم

معاونت آموزش

مدیریت امتحانات

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۸۸

پاسخنامه

پایه :	۳	موضوع :	تجزیه و ترکیب
تاریخ :	۸۸/۴/۱	ساعت :	۸

نام کتاب: تجزیه و ترکیب نیمه اول جزء بیست و نه

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. «طباقاً» و نقش ترکیبی آن در آیه «الذی خلق سبع سموات طباقاً» است. د

الف) جمع یا مصدر به معنای وصف - صفت برای سموات ☐

ب) مصدر - مفعول مطلق برای فعل محذوف ☐

ج) صیغه مبالغه - صفت برای سبع سموات ☐

د) ب و ج صحیح ☒
۲. کدام گزینه در رابطه با «ذلولاً» در آیه «هو الذی جعل لکم الارض ذلولاً» صحیح نمی‌باشد. (د)

الف) مفعول دوم جعل اگر جعل از افعال تصییر باشد ☐

ب) ذلول صفت مشبیه، به معنای اسم مفعول ☐

ج) حال برای الأرض اگر جعل به معنای خلق باشد ☐

د) مصدر به معنای جعل مفعول مطلق ☒
۳. در آیه «ثمّ الحجیم صلّوه» علت نصب «الحجیم» عبارت است از: (الف)

الف) مفعول به فعل محذوف از باب اشتغال ☒

ب) مفعول به مقدم ☐

ج) عطف به ما قبل ☐

د) از باب تحذیر ☐
۴. علت نصب «وراء» و رفع «العادون» در آیه «فمن ابتغی وراء ذلک فاولئک هم العادون» به ترتیب عبارت است از ب

أ. ظرف - مبتداء مؤخر ☐

ب. ظرف - خبر اولئک یا خبر هم ☒

ج. مفعول به - خبر هم ☐

د. مفعول به - مبتداء مؤخر ☐

تشریحی:

* «ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت فارجع البصر هل تری من فطور» آیه ۳

۱. أ. نوع «من» و متعلّق آن را در «من تفاوت» و «من فطور» بیان کنید.
من حرف جرّ زائد است و متعلق ندارد.

- ب. مفعول تری را در «ما تری فی خلق الرحمن» و «هل تری من فطور» معین نمایید.
من تفاوت در «ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت» محلاً منصوب مفعول به. من فطور در «هل تری من فطور» محلاً منصوب مفعول به.

* «وللذین کفروا بریهم عذابُ جهنّم و بسّ المصیر» آیه ۶

۲. أ. اسباب منع صرف جهنّم و عائد در صله را معین کنید. .
۱. علمیت و عجمه. ۲. علمیت و تأنیث. عائد صله: واو کفروا

- ب. نقش ترکیبی کلمات «عذاب» و «المصیر» را بیان کنید.
عذاب مبتداء مؤخر. المصیر: فاعل بسّ.

* «ما يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ» آیه ۱۹

۳. آیه فوق را ترکیب نموده، نوع استثناء را در آن بیان کنید.

استثناء مفرغ است. «ما»: نافیه - یُمَسِّك: فعل مضارع از باب افعال - «هنَّ»: مفعول به - إِلَّا: ادات حصر - الرحمن: فاعل یُمَسِّك.

* «جعل لكم السمع و الابصار و الافئده قليلاً ما تشكرون» آیه ۲۳

۴. أ. نقش ترکیبی قليلاً و نوع «ما» را در آیه بیان نمایید.

قليلاً: ۱. صفت برای مفعول مطلق محذوف ۲. ظرف متعلق به تشكرون. «ما» زائده برای تأکید است.

ب. جعل در آیه فوق چند مفعولی است، آن را معین کنید.

جَعَلَ: ۱. از افعال تصیر باشد دو مفعولی: مفعول اول السمع و مفعول دوم «لكم» ۲. به معنای خلق باشد یک مفعولی.

* «إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ»

۵. اسم و خبر إِنَّ را معین و متعلق بآء را در «بِمَنْ ضَلَّ» مشخص نمایید.

رَبَّكَ: اسم إِنَّ - هو: ضمیر فصل محلاً مرفوع - أعلم: خبر برای ان یا خبر برای هو و جمله محلاً مرفوع خبر إِنَّ - بِمَنْ: جار و مجرور متعلق به أعلم.

* «لَا تَطْعَ كُلَّ حَلْفٍ مِّمَّ هَؤُلَاءِ مَشَاءَ بَنِمِيمٍ مَّنَّاعٍ لِلْخَيْرِ...»

۶. کلمات «لا تطع» و «مناع» را تجزیه کنید. متعلق بنمیم و للخیر را مشخص کنید.

مناع: اسم ثلاثی مزید بر وزن فاعل، صیغه مبالغه از باب فَعَلَ يَفْعُلُ. لا تطع: فعل مضارع بر وزن لا تَفْعُ از باب افعال. بنمیم: متعلق به مشاء. للخیر: متعلق به مناع.

۷. در آیه «قالوا يا ويلنا إنا كنا طاغين» جملاتی را که محلی از اعراب دارند و جملائی را که محلی از اعراب ندارند معین نمایید.

۱. یا ویلنا: جمله معترضه محلی از اعراب ندارد. ۲. اَنَا كُنَّا طَاغِينَ: مقول قول محلاً منصوب. ۳. كُنَّا طَاغِينَ: جمله خبر إِنَّ محلاً منصوب. ۴. جمله قالوا ...: جمله مستأنفه محلی از اعراب ندارد.

* «إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٍ النَّعِيمِ»:

۸. أ. اسم و خبر إِنَّ را معین کنید.

لِلْمُتَّقِينَ: جار و مجرور متعلق به محذوف خبر ان. جنات النعيم: مضاف و مضاف الیه اسم إِنَّ.

ب. کلمه «متقین» را تجزیه کنید و قاعده جاری شده در آن را بنویسید.

اسم ثلاثی مزید جمع مذکر سالم اسم فاعل از باب افتعال: قاعده باب افتعال جاری شده که حرف عله در فاء الفعل تبدیل به تاء شده و در تاء باب ادغام شود.

* «فَأَمَّا مَنْ أَوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ أَقْرَأُوا كِتَابِيهِ»

۹. أ. در آیه فوق نقش ترکیبی جملات «يَقُولُ هَؤُلَاءِ» و «أَقْرَأُوا» را بنویسید.

يقول هؤلأ: جمله محلاً مرفوع خبر «مَنْ». أقرؤا: محلاً منصوب و بدل از هؤلأ و یا استیناف بیانی باشد و محلی ندارد.

ب. کیفیت تنازع را در آیه فوق بیان کنید.

هؤلأ اسم فعل احتیاج به مفعول دارد و اقروا هم فعل و فاعل احتیاج به مفعول دارد و این دو در کتابیه نزاع دارند.